ISSN: 2181-3639

RESULTS OF NATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH

Scientific journal

2
Volume 3 Issue 2 2024

TAHRIR KENGASHI A'ZOLARI| MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

O. Muhammadiyeva
Terdu Falsafa kafedrasi o'qituvchisi Falsafa fanlari bo'yicha fan doktori (PhD)
U. To'lakov
Termiz davlat universiteti Iqtisodiyot va turizm fakulteti Moliya kafedrasi katta o'qituvchisi
F. Xolliyev
Termiz davlat universiteti Fizika-matematika fakulteti, Amaliy matematika va informatika kafedrasi o'qituvchisi

Halimova Dilrabo Jalilovna
Buxoro davlat tibbiyot instituti "Ichki kasalliklar propedevtikasi" kafedrasi tibbiyot fanlari falsafasi doktori,
A.Aliyev
Academic_uz jamoasi rahbari
M.Xolmo'minov
O'zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi Ilmiy-metodik markazi Bosh mutaxassisi
Mirzayeva Dilshoda Ikromjonovna
Filologiya fanlari doktori Farg'ona davlat universiteti chet tillar fakulteti
Yokubjonova Khulkarbonu Yokubovna
Iqtisodiyot fanlari falsafa doktori
Namangan davlat universiteti
Boyatov Oybek Maxmudjon o'g'li
Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti o'qituvchisi

Jo'rayeva Nargiza Tairovna
Nizomiy nomidagi nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti "Maktabgacha ta'lim psixologiyasi va pedagogikasi" kafedrasi o'qituvchisi
Karimova Dilrabo Ergashevna
O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Akademiyasi, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PHD), dotsent
Saidov Akrom Akmalovich
O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Akademiyasi Tergov faoliyati kafedrasi dotsenti, huquq fanlari fanlari doktori (PhD)
Muxammedova Nazokat Juraevna
Navoiy davlat pedagogika instituti "Geografiya va iqtisodiy bilimlar asoslari" kafedrasi dotsenti
Egamberdieva Go'zal Madiyarovna
O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti "Tilshunoslik" kafedrasi professori, dotsent
Atayeva Ranusha Rashidovna
O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti "Til o'rganish" kafedrasi filologiya fanlari doktori
Raxmonov Turdimuhammad To'xtamatovich
Toshkent amaliy fanlar universiteti "Matematika va hisoblash texnikasi" kafedrasi dotsenti.
Quliyeva Shahnoza Halimovna
PEDAGOGIKA fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori (Ph.D) O'zbekiston BuxDU Kengashi Pedagogika fanlari dots.
O'runov No'monjon Mo'ydinovich
Iqtisodiyot fanlari falsafa doktori
Namangan davlat universiteti
Sharasulova Shirin Maxamadsalixovna
filologiya fanlari fanlari doktori
Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Nazariy va amaliy tilshunoslik fakulteti
Baltayeva Ikbal Tojibayevna
fakulteti O'zbek tili va adabiyoti kafedrasi dotsenti
O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti
Sayfulloyeva Gulnoz Sayfulloyevna
Fizika-matematika fanlari bo'yicha falsafa doktori
Navoiy davlat pedagogika instituti, O'zbekiston
Halimova Dilrabo Jalilovna
Buxoro davlat tibbiyot instituti tibbiyot fanlari falsafa doktori O'zbekiston

O. Muhammadiyeva
Teacher of the Department of Philosophy, Termez State University. Doctor of Philosophy(PhD)
U. Tulakov
Teacher of Department of Finance
Faculty of Economics and Tourism, Termez State University
F. Xollieva
Teacher of Department of Applied Mathematics and Informatics,Faculty of Physics and Mathematics,
Termez State University
Halimova Dilrabo Jalilovna
Doctor of Philosophy in Medical Sciences, Bukhara State Medical Institute Department of "Propaedeutics of Internal Diseases",
A.Aliyev.
Academic_uz team leader
M.Kholmominov.
Ministry of Culture of the Repyblic of Uzbekistan Scientific-methodical center Chief specialist
Mirzayeva Dilshoda Ikromjonovna
Doctor of philosophy in philological sciences Faculty of foreign languages Fergana state University
Yokubjonova Khulkarbonu Yokubovna
Doctor of Philosophy in Economics
Namangan State University
Boyatov Oybek Maxmudjon o'g'li
Teacher of Tashkent State University of Uzbek Language and Literature named after Alisher Navoi

Juraeva Nargiza Tairovna
Teacher of the Department of Preschool Education "Psychology and Pedagogy of the Nizami named after Nizami

Karimova Dilrabo Ergashevna
Associate Professor of the Department of Investigative Activities Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in law, associate professor
Saidov Akrom Akmalovich
Associate Professor of the Department of Investigative Activities Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in law
Mukhammedova Nazokat Juraevna
Navoi State Pedagogical Institute "Basics of Geography and Economic Knowledge" Department Associate Professor
Egamberdieva Guzal Madiyarovna
Professor of the Department of "Language Studies" of the University of Public Security of the Republic of Uzbekistan, Associate Professor
Atayeva Ranusha Rashidovna
Doctor of philosophy in philological sciences Department of "Learning Languages" of the University of Public Security of the Republic of Uzbekistan
Rakhmonov Turdimuhammad Tukhtamatovich
Associate Professor of the Department of "Mathematics and Computer Engineering" of Tashkent University of Applied Sciences.
Quliyeva Shahnoza Halimovna
Doctor of Philosophy(Ph.D) in PEDAGOGICAL Docent of Pedagogical sciences, Council of the Bukhara State University of Uzbekistan
Urunov Numanjon Mo'ydinovich
Doctor of Philosophy in Economics
Namangan State University
Sharasulova Shirin Maxamadsalixovna
Doctor of Philosophy in Philological Sciences of the Tashkent State University of Oriental Studies Department of Theoretical and Applied Linguistics
Baltayeva Ikbal Tadjibayevna
Associate Professor of the Uzbek Language and Literature Department of the Uzbekistan State University of Physical Education and Sports
Sayfulloyeva Gulnoz Sayfulloyevna
Doctor of Philosophy in Physics and Mathematics
Navoi State Pedagogical Institute, Uzbekistan
Halimova Dilrabo Jalilovna
Doctor of Philosophy in Medical Sciences, Bukhara State Medical Institute Department of "Propaedeutics of Internal Diseases", Uzbekistan

29- February Volume 3 Issue 2

MUNDARIJA / TABLE OF CONTENTS / СОДЕРЖАНЫЕ

1	Марданов Жасурбек Отабек Угли	“ОСНОВАНИЯ, ПРАВОВЫЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ПОГАШЕНИЯ И СНЯТИЯ СУДИМОСТИ В РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН”	5
2	Давронова Насиба Рахматуллаевна	СРЕДСТВА ФОРМИРОВАНИЯ ИМИДЖА СОВРЕМЕННОГО ПЕДАГОГА.	12
3	Abjalova Hilola Raxmat qizi	BASED ON SOCIAL COOPERATIONPEDAGOGICAL OF STUDENTS IMPROVING THEIR SKILLS METHODS	17
4	Баракаев Лазизжон Отаккулович	ТАФТИШ НАТИЖАЛАРИНИ БАҲОЛАШ ВА УНДАН ФОЙДАЛАНИШ ТАРТИБИ	25
5	Имомназаров Алишер Хасанович	КЎЗДАН КЕЧИРИШ ТЕРГОВ ҲАРАКАТИНИ ЎТКАЗИШНИНГ ПРОЦЕССУАЛ ТАРТИБИ ВА УНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ САМАРАДОРЛИГИ	38
6	Абдуллажонов Нодир Боқижонович	ТЕЗКОР-ҚИДИРУВ ФАОЛИЯТИДА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИНИНГ ҲИМОЯСИНИ КАФОЛАТЛАРИ	51
7	Аъзамхужаев Умидхон Шавкат угли	НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ТРАНСАФГАНСКОГО МЕЖДУНАРОДНОГО ТРАНСПОРТНОГО КОРИДОРА, СОЕДИНЯЮЩЕГО УЗБЕКИСТАН С ПАКИСТАНОМ	65
8	Алишер Рўзиев Холмуродович	МУҚАДДАС ДИНИЙ КИТОБЛАР “АВЕСТО”, “ИНЖИЛ” ВА “ҚУРЪОН”ДА ОДОБ-АХЛОҚ ВА ТАРБИЯ МАСАЛАЛАРИ.	82
9	Гуламова Мавжуда Ташпулатовна	КУМУШХОНАВИЙ АСАРЛАРИНИНГ ТУРК ОЛИМЛАРИ ТОМНИДАН ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛИ ҚИЛИНИШИ	91
10	Karimova Mahbuba Nutfullayevna	TEXNOLOGIYA DARSLARIDA TALABALARNING IJODKORLIK QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISH	99
11	Сатторова Дилшода Джавлиевна	УЗЛУКСИЗ КАСБИЙ РИВОЖЛАНИШДА ЎЗЛАШТИРИЛГАН ИННОВАЦИОН БИЛИМЛАРДАН АМАЛИЁТДА ФОЙДАЛАНИШ МЕТОДЛАРИ	109
12	Ahmatova Muxlisa Vahidova Gulnoza	FOLKLORNING SHE’R BADIIYATIDA TUTGAN O‘RNI.	119
13	Usmanova Gulida Valiyevna	AHOLI DAROMADLARI SHAKLLANISHI: NAZARIY TAHLIL	126
14	Saydullayeva Mohinur Saydulla qizi	TEACHING ENGLISH IN PRESCHOOL EDUCATION IN INNOVATIVE WAYS	130
15	Saidova Zilola O’roqovna	KREDIT MODUL TIZIMI ASOSIDA TALABALARNING MUSTAQIL TA’LIM KUNIKMALARINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI VA HAL QILISH USULLARI	141
16	Mirzamiddinov Asliddin Abdumuminovich	SHARQDA TARJIMASHUNOSLIKNING RIVOJLANISHI	150
17	Mamajanov Abrorbek Mirabdullayevich	XORIJIY MAMALAKATLAR JINOYAT QONUNCHILIGIDA MUAYYAN HUQUQDAN MAHRUM QILISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	157
18	Siddiqov Azamat Muhammadjon o’g’li. Mashhura Ziyovaddinova Botirjon qizi	TIFLOPEDAGOGIKA VA TIFLOPSIXOLOGIYANING UMUMIY MASALALARI	170
19	Kuchkarova Surmakhon Suvanovna	ON A PROBLEM OF STATISTICAL MODELING OF A HYDRODYNAMIC SYSTEM WITH DISTRIBUTED PARAMETERS (in relation to mineral deposits)	178
20	Pratov Saidmurad Irgashovich	METHODS OF FINDING THE FEELINGS OF TOLERANCE IN CHILDREN DURING GAME ACTIVITIES IN PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS.	186
21	Bobokulova Nazokat Yusufovna	PERSONAL CHARACTERISTICS OF CHILD DEVELOPMENT ACCORDING TO MARIA MONTESSORI'S INTERPRETATION (BASED ON HER DIARIES)	191
22	Boboqulova Nazokat Yusufovna	YANGI TUG'ILGAN CHAQALOQQA TA’SIR QILUVCHI G'AYRITABIIY MUHIT	204
23	М.А.Шералиева	ЁШЛАР ТАРБИЯСИДА ҚАДРИЯТЛАР ДИНАМИКАСИ ВА УНИНГ РОЛИ ХУСУСИДА	212
24	Hamidov Nurmuhammad Orif o‘g‘li	FAKTIK XATONING O‘ZIGA XOS JIHATLARI	222
25	Abdullayeva Ziyodaxon Husniddin qizi	OGAHIY – ILM-MA’RIFATGA CHORLOVCHI	231
26	Орипова С	РОЛЬ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ПРОЦЕССЕ СОВРЕМЕННОГО АНГЛО-РУССКОГО ЯЗЫКОВОГО ОБЩЕНИЯ	236
27	Хабибуллаев Мухаммадали	ПРИЧИНЫ АРАБО-ИЗРАИЛЬСКОГО КОНФЛИКТА	244

	Уткур угли		
28	Quvonchbek Xolboboyev Mehriniso Kayumova	TURKIYA TASHQI SIYOSATIDA TARJIMONNING O‘RNI (1919-1939 YILLAR)	250
29	Исхакова Наргиза Патхиллаевна	АСОСИЙ ВОСИТАЛАР ҲИСОБИНИ ЮРИТИШНИНГ ХОРИЖ ТАЖРИБАЛАРИ	266
30	Ш.М. Эсанова Н.С. Мадиханова	БЎЯЛГАН ТРИКОТАЖ МАТОСИНИ ЮВИШДА РАНГНИНГ ТУРҒУНЛИГИНИ ТЕКШИРИШ УСУЛЛАРИ	273
31	Айнакулов Мухитдин Абдухамидович	ПРИНЦИПЫ, МЕТОДЫ, НАПРАВЛЕНИЯ И МЕХАНИЗМЫ СОЗДАНИЯ НОВОЙ СИСТЕМЫ ТРУДОВОЙ МОТИВАЦИИ В СТРОИТЕЛЬНОМ КОМПЛЕКСЕ	296
32	Айнакулов Хусниддин Абдухамидович	ЗАДАЧИ ПРЕДМЕТА ИНЖЕНЕРНОЙ ГРАФИКИ И МЕТОДОВ ПРОЕЦИРОВАНИЯ	308
33	Гаппаров Бехзод Нематиллаевич	РОЛЬ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА В ОБРАЗОВАНИИ МОЛОДЕЖИ	317
34	Айнакулов Мухитдин Абдухамидович	ОРГАНИЗАЦИОННАЯ СТРУКТУРА МЕНЕДЖМЕНТА В СТРОИТЕЛЬСТВЕ: ОСНОВНЫЕ ПРАВИЛА СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	325
35	Гаппаров Бехзод Нематиллаевич	СВЯЗЬ И СИСТЕМА ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ НАУКИ С ДРУГИМИ НАУКАМИ	336
36	Мухитдинов Абдувахаб Абдувалиевич	МЕТОДЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ	345
37	Мухитдинов Абдували Бурханович	МЕТОДЫ И СРЕДСТВА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ В ИНЖЕНЕРНОЙ ГРАФИКЕ	353
38	Muxitdinov Abduvali Burxanovich	OLIY TA’LIMDA MUHANDANLIK GRAFIKASI FANI O‘QITISHNING INNOVATSION USULLARI	360
39	Исанов Абдумаджид Парманович	ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ СЕМЕЙНОГО ВОСПИТАНИЯ И РАЗВИТИЯ ДЕТЕЙ С ДЕФЕКТОМ СЛУХА В МЛАДЕННОМ, НАЧАЛЬНОМ И ДОШКОЛЬНОМ ВОЗРАСТЕ	368
40	Халиков Давлат Рахматович	МЕТОДОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ ПРОЕКТНО-КОНСТРУКТОРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ У СТУДЕНТОВ НА ОСНОВЕ ВЗАИМНОЙ ИНТЕГРАЦИИ «ИНЖЕНЕРНАЯ И КОМПЬЮТЕРНАЯ ГРАФИКА» И «АВТОМОБИЛЬНЫЕ КОНСТРУКЦИИ»	380
41	ХУДАЙБЕРДИЕВ БОБИР БОТУРОВИЧ	КАЧЕСТВО ОБРАЗОВАНИЯ: МНЕНИЯ И РАЗМЫШЛЕНИЯ О РЕФОРМАХ, ПРОБЛЕМАХ, РЕШЕНИЯХ И ПЕРСПЕКТИВАХ	392
42	Халиков Давлат Рахматович	ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДА Г. МОНЖА ВО ВЗАИМНОЙ ИНТЕГРАЦИИ «ИНЖЕНЕРНАЯ И КОМПЬЮТЕРНАЯ ГРАФИКА – АВТОМОБИЛЬНЫЕ КОНСТРУКЦИИ»	402
43	Соатов Анвар Махкамович	ПУТИ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ КУЛЬТУРЫ РЕЧИ, ПЕДАГОГИЧЕСКОГО НАВЫКА ПЕДАГОГОВ	414
44	Rajabov Orifjon Xonimqulovich	IQTIDORLI O‘QUVCHILAR TANLOVINI TASHKIL ETISH USLUBIYATI	423
45	Уразалиев Фахритдин Бахритдинович	ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ ПРИ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ	433
46	Уразалиев Фахритдин Бахритдинович	ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ОСНОВНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКИХ ВУЗОВ	444
47	Соатов Анвар Махкамович	ДИВЕРСИФИКАЦИОННЫЕ СТРУКТУРЫ В СТРОИТЕЛЬСТВЕ И ИХ ОСНОВНЫЕ АСПЕКТЫ	455
48	Shahlo Husanova Artiqaliyevna	SOVET HUKUMATINING KOLLEKTIVLASHTIRISH TARIXIDAN (Andijon oblast Marhamat rayoni misolida)	468
49	Xojiyeva Maxfirat Yusupovna Saidova Madina Ro‘zimurodovna	O‘ZBEK TILSHUNOSLIGIDA “SHAXS” KOTEGORIYASI	
50	Kambarova Oydin Sobirjanovna	JONLI TABIATNING KONSTRUKTIV TIZIMLARI.	481
51	Raximova Muxabbat Muxammadxonovna	RASSOM MUHAMMADXON NURITDINOV HAYOTI VA IJODI	

O‘ZBEK TILSHUNOSLIGIDA “SHAXS” KOTEGORIYASI

Xojiyeva Maxfirat Yusupovna
Filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Buxoro davlat universiteti
xojiyevamaxfirat8@gmail.com
Saidova Madina Ro‘zimurodovna
Buxoro davlat universiteti magistranti
https://zenodo.org/doi/10.5281/zenodo.10799347

Annotatsiya. Tilni inson bilan yaxlit – uning lisoniy olami bilan uyg‘unlikda tadqiq qilish shaxs kategoriyasining zamonaviy lingvistika yo‘nalishlari, ilmiy tahlil usullari hamda metodologiyasiga ta’siri va ahamiyati maqola mohiyatidan o‘rin olgan.

Kalit so‘zlar: leksema, so‘z birikmasi, shaxs, lison, lisoniy sintaktik qolip, nominativ birlik.

Абстрактный. Влияние и значение изучения языка в целом человеком - в гармонии с его языковым миром на современные лингвистические направления, методы и методологию научного анализа - суть статьи.

Ключевые слова: лексема, словосочетание, человек, язык, лингвосинтаксический образец, номинатив.

Abstract. The essence of the article is the influence and importance of the study of the language as a whole with a person - in harmony with his linguistic world, on modern linguistic directions, methods and methodologies of scientific analysis.

Key words: lexeme, phrase, person, language, linguistic syntactic pattern, nominative unit.

Substrat yondashuv barchaga ma’lum abstraksiyadan konkretlikka yo‘nalish metodining bir varianti sifatida dastlab asl terminlarni aniqlashtirishni talab qilgani kabi, tahlilning asos nuqtasi hisoblangan “ilk hujayra”ni belgilash[2] ham o‘ta muhim. O‘zbek tilida shaxs tushunchasining ifodalanishi diqqat markazidan o‘rin olar ekan, istaymizmi, istamaymizmi, bu tushuncha tahlilning asosi – “ilk hujayrasi” sanaladi. Shaxs tahlilning “ilk hujayra”si ekan, uning tilimiz lug‘at fondida qamrab

olinishi, leksik-semantik, morfologik, sintaktik resurslari orqali ifodalanishi bu tushunchaning koʻp tomonlama ilmiy mushohadasidan kelib chiqadigan til va jamiyat bilan bogʻliq munosabatlari kesishuvidagi: 1) konseptual; 2) antropotsentrik; 3) lingvopersonologik; 4) etnomadaniy; 5) genderologik; 6) lingvogeografik; 7) lingvodidaktik; 8) korpus lingvistik; 9) tibbiy lingvistik; 9) neyrolingvistik; 10) medialingvistik (v.b.) tadqiqi uchun birday ahamiyatlidir.

Tilni inson bilan yaxlit – uning lisoniy olami bilan uygʻunlikda tadqiq qilish shaxs kategoriyasining zamonaviy lingvistika yoʻnalishlari, ilmiy tahlil usullari hamda metodologiyasiga ta'siri va ahamiyatini oshirdi. Shunday boʻlsa hamki, lisoniy tizim va qurilish qonuniyatlarini oʻrganishda, tilshunoslikning nazariy masalalarini yechishda shaxs lisoniy tushuncha va ilmiy kategoriya sifatida oʻz dolzarbligini yoʻqotgani yoʻq. Bu tadqiqot predmetiga oid muhim masala – oʻzbek tilida shaxs ma'nosining ifodalanishida yaqqollashib, tilning shaxsni atash vazifasi va uning namoyon boʻlishi, shaxsni tavsiflash va tasvirlash imkoniyatlari, usullari, vositalarining tadqiqi hamon aktual boʻlishida yorqin ifodasini topadi.

Oʻzbek tilida "shaxs" tushunchasini nomlash, tavsiflash imkoniyatlari, usul va vositalari xususida soʻz yuritilganda, birinchi navbatda, shaxs nomlari, ilmiy muomalada keng qoʻllanuvchi shaxs otlari tilga olinadi.

Shaxs otlari shaxsni atab, uning ma'lum bir belgi-xususiyatlariga ishora etuvchi soʻzlardir[3]. Oʻzbek tilida shaxs otlari muayyan ot tarkibiga kiruvchi "shaxs nomi" deb atalmish lugʻaviy mavzuviy toʻda sifatida alohida ajratiladi. "Shaxs nomi" mavzuviy toʻdasi *yigit, chol, oʻzbek, tojik, choʻloq, kasal, ota, ona* kabi leksemalarni birlashtiradi.

Tilshunos R.Saloyev koʻp hollarda shaxs otlari bilan chalkashtirib yuboriladigan "harakatni bajaruvchi shaxs" ([fe'l+-(u)vchi=fe'l anglatgan harakatni bajaruvchi] qolipi hosilasi), ya'ni ismi foillarni maxsus tadqiq etgan[3]. Chunki "harakat bajaruvchisi" (ish-harakat bajaruvchisi – egani emas,) shaxs ma'nosini oʻz ichiga olgani uchun shaxs otlariga oʻxshaydi. Lekin ularning farqli jihatlari lison-

nutq qarama-qarshiligi asosida aniqlanib, tahlil jarayonida shaxs ma'nosi (tushunchasi) va tavsifining leksik, morfologik, so'z yasalishi sathlarida ifodalanishiga oid muhim ilmiy dalillar keltirilgan.

O'zbek tilshunosligida XX asrning 90-yillarigacha so'z turkumlarini belgilashda so'zlarning uch mezon asosida – semantik, morfologik, sintaktik mezonlar birgalikda olingan tasnifi amal qilgan. Tasnifda birlik (hodisa) xususiyatlarini bir vaqtda, bir necha mezon asosida belgilash, birliklar sinfi (guruhi)ni mohiyatan farqli belgilarning yaxlit tatbiqi asosida ajratish dialektik mantiq qonuniyatiga ziddir. Shu bois so'zlarni tasniflashda gnoseologik, ilmiy-falsafiy, metodologik nomuvofiqlikni bartaraf etish, so'zlarni turkumlash va tasnif masalalari substansial tilshunoslikning muhim vazifalari qatoridan joy oldi. Bu esa, substansial yondashuvda leksemalarni dialektik serqirralik nuqtayi nazaridan baholashni talab etadi. Zero, ularning turli qirralari mohiyati faqat izchillik bilan mantiqiy to'g'ri tuzilgan tasnifda – manbaning umumiylikdan xususiylikkacha bo'lgan har bir qirrasi asosida qoldiqsiz bo'linuvini ta'minlovchi tasnifdagina ochilishi mumkin.

Shaxsni atovchi leksik birliklar "shaxs nomi" integral semali mavzuviy to'da tarkibida oldindan tayyor bo'ladi. Zotan, jamiyat a'zolari uchun "tayyorlik", "umumiylik", "majburiylik" kabi turg'un belgilar til birliklarining muhim sifatlari, shakllantiruvchilari[1] ekanligi til sistemaviy tahlil qilina boshlanganidan buyon tan olinadi. Demak, o'zbek tilida shaxsni nomlash, tavsiflash imkoniyatlari, usullari va vositalari mavjud. "Shaxs" tushunchasining lisoniy ifodasi shaxsni atash vazifasiga xoslangan til birliklari orqali namoyon bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Мадраҳимов И. Ўзбек тилида сўзнинг серқирралиги ва уни таснифлаш асослари: Филол. фанлари номзоди... диссер.автореф. –Тошкент, 1994. – 25 б. –В.12.

2. Пузырев А.В.Языковая личность в плане субстратного подхода//https://ilingran.ru/library/psylingva/sborniki/Book1998/articles/12.htm
3. Салоев Р. Ўзбек тилида исми фоиллар: Филол. фанлари номзоди... диссер.автореф. – Самарқанд, 1994. – 25 б. –В.8.
4. Xojiyeva M. Y. Shaxsni tavsiflovchi so ‘z birikmalari va assesment metodi //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2021. – Т. 1. – №. 7. – С. 302-307.
5. Yusupovna K.M., Yusufovna Y.S. Language and speech expression of personal descriptions //Thematics Journal of Education. – 2021.